

eul_wid: oqa-ad

Ἡφαιστιῶν ὁ Ἀλεξανδρεὺς · Hephaestion of Alexandria

On Poems

Περὶ ποιημάτων

Period: Ῥωμαϊκὴ [Roman](#)
Dialect: Κοινὴ τεχνικὴ [Technical Koine](#)
Domain: Γραμματικὴ [Grammar](#)
Format: Πραγματεία [Treatise](#)

- [17] ΗΦΑΙΣΤΙΩΝΟΣ ΠΕΡΙ ΠΟΙΗΜΑΤΩΝ. Στίχος ἐστὶ ποσὸν μέγεθος μέτρου, ὅπερ οὔτε ἔλαττον ἐστὶ τριῶν συζυγιῶν οὔτε μεῖζον τεσσάρων. τὸ δὲ ἔλαττον ὂν τριῶν συζυγιῶν, ἐὰν μὲν πλήρεις ἔχη τὰς συζυγίας, ἀκατάληκτόν ἐστι καὶ καλεῖται κῶλον, ἐὰν δέ τι ἐλλείπη, κόμμα. [17]
- 63 Σύστημα δέ ἐστι μέτρων συναγωγή, ἥτοι δύο ἢ πλείονων, ἢ ὁμοίων ἢ ἀνομοίων· ἀνομοίων μὲν, ὡς τὰ ἐλεγεία [ἐξαμέτρου γάρ ἐστι πρὸς πεντάμετρον κοινωνία·] καὶ οἱ ἐπωδοί· τὸ δὲ ἐξ ὁμοίων, ὡς τὸ δεύτερον Σαπφούς, ὡς προϊόντες δείξομεν. Ὦντων δὴ τούτων τῶν ἀνωτάτω γενῶν, κατὰ τὴν τούτων μεῖζιν ὑφίσταται τὰ τε μικτὰ γενικὰ προσαγορευόμενα καὶ τὰ κοινὰ [συστηματικά]. Καὶ μικτὰ μὲν γενικὰ, ὡς αἱ τραγωδίαὶ καὶ αἱ παλαιαὶ κωμωδίαί· μέρος μὲν γὰρ τούτων γέγραπται κατὰ στίχον, μέρος δὲ κατὰ σύστημα. Κοινὰ δὲ [συστηματικά], ἅπερ καὶ ὁ κατὰ στίχον γεγράφθαι φάσκων ὑγιῶς ἂν λέγοι καὶ ὁ κατὰ σύστημα, ὡς τὸ δεύτερον καὶ τρίτον Σαπφούς. διὰ μὲν γὰρ τὸ ἐν τοῖς παλαιοῖς ἀντιγράφοις κατὰ δύο ὁρᾶν παραγεγραμμένον ἕκαστον ᾄσμα, καὶ ἔτι διὰ τὸ μηδὲν εὐρίσκεσθαι ἀριθμοῦ περιττοῦ, κατὰ συστήματα νομίζομεν αὐτὰ γεγράφθαι· πάλιν δέ, τῷ ὁμοίον ἐκάτερον εἶναι τῶν ἐν τῇ δυάδι στίχων, καὶ τῷ δύνασθαι τὴν ποιήτριαν κατὰ τύχην τινὰ ἀρτίου πάντα ἀριθμοῦ πεποιηκέναι, φαίη τις ἂν κατὰ στίχον αὐτὰ γεγράφθαι. Δεδειγμένου δὲ ἡμῖν τί τέ ἐστι στίχος, καὶ τί κόμμα καὶ τί κῶλον καὶ τί σύστημα, ὅμως παρέντες ἡμεῖς τὴν τοιαύτην ἀκριβολογίαν καὶ ταῦτα, καίπερ κατὰ κόμμα γεγραμμένα, κατὰ στίχον γεγράφθαι φαμέν· (Callim. [25])
- 64 118) ἢ παῖς ἢ κατάκλειστος, τὴν οἴ φασι τεκόντες εὐναίους ὁρισμοὺς ἔχθειν ἴσον ὀλέθρῳ. Τῶν δὲ κατὰ στίχον τὰ μὲν ἐστὶ μικτά, τὰ δὲ οὐ. Καὶ μικτὰ μὲν, ὡς αἱ Μενάνδρου κωμωδίαί· πῇ μὲν γὰρ τετράμετρα ἐν τῷ αὐτῷ ποιήματι, πῇ δὲ τρίμετρα εὐρίσκεται· τὰ δὲ ἄμικτα, ὡς αἱ Ὀμήρου ῥαψωδίαί. Τῶν δὲ κατὰ συστήματα γεγραμμένων τὰ μὲν ἐστὶ κατὰ σχέσιν, τὰ δὲ ἀπολελυμένα, τὰ δὲ μετρικὰ ἄτακτα, τὰ δὲ ἐξ ὁμοίων, τὰ δὲ μικτὰ συστηματικά, τὰ δὲ κοινὰ συστηματικά· περὶ ὧν ἐροῦμεν. Κατὰ σχέσιν μὲν οὖν ἐστὶ, ἃ δουλεύων ἀνταποδόσει καὶ ἀνακυκλήσει ὁ ποιητὴς γράφει. Ἀπολελυμένα δέ, ἃ εἰκὴ γέγραπται καὶ ἄνευ μέτρου ὠρισμένου, οἷοί εἰσιν οἱ νόμοι οἱ κιθαρῳδικοὶ Τιμοθέου. [20]
- 65 Μετρικὰ δὲ ἄτακτά ἐστιν, ἅπερ μέτρῳ μὲν γέγραπταί τινι, οὔτε δὲ ὁμοιότητα ἔχει πρὸς ἄλληλα οὔτε ἀνακύκλησιν, οἷόν ἐστι τὸ τοῦ Σιμωνίδου ἐπίγραμμα (188) Ἴσθμια δῖς, Νεμέα δῖς, Ὀλυμπία ἐστεφανώθην, οὐ πλάττει νικῶν σώματος, ἀλλὰ τέχνα, Ἀριστόδαμος Θράσυος Ἀλεῖος πάλα. τοιοῦτός ἐστι καὶ ὁ Μαργίτης Ὀμήρου· οὐ γὰρ τεταγμένῳ ἀριθμῷ ἐπῶν τὸ ἱαμβικόν

ἐπιφέρεται. Ἐξ ὁμοίων δέ ἐστιν, ἅπερ ὑπὸ ποδὸς ἢ συζυγίας ἢ περιόδου καταμετρεῖται ἄνευ ἀριθμοῦ τινὸς ὠρισμένου· ὡς ἐὰν τεταγμένος ἀριθμὸς ᾗ, οὐκ ἔστιν ἐξ ὁμοίων, ἀλλὰ κατὰ σχέσιν, ὡς ἐν τῷ παρ' Ἀλκαίῳ ᾄσματι (59), οὗ ἡ ἀρχὴ ἔμε δείλαν, ἔμε πάσαν κακοτάτων πεδέχουσιν. ἄπειρος μὲν γὰρ τις ὧν φήσειεν ἂν αὐτὸ ἐξ ὁμοίων εἶναι, ἐξ ἰωνικῆς ἀπ' ἐλάσσονος συζυγίας καταμετρούμενον, ἡμεῖς δέ, ἐπεὶ κατὰ δέκα ὀρῶμεν αὐτὸ συζυγίας καταμετρούμενον, κατὰ σχέσιν αὐτὸ γεγράφθαι φαμέν. διόπερ καὶ τὰ μονοστροφικὰ ᾄσματα δέκα ὄντα συζυγιῶν οὕτω πεποιῆσθαι νομίζομεν. Ἔστι δέ τινα καὶ ἐξ ὁμοίων πεποιημένα, οἷον τὰ Ἑρμείου, παιωνικὰ ὄντα, ἑπτὰ μοι δις τριάκοντα βασιλεὺς σχεδὸν καὶ τὰ ἐξῆς. ^[20]

66 [Ὑπολείπεται δὲ ἡμῖν περὶ τε τῶν μικτῶν συστηματικῶν εἰπεῖν καὶ τῶν κοινῶν συστηματικῶν. λέγομεν τοίνυν ὅτι μικτὰ μὲν ἐστὶ συστηματικά, ὥσπερ εἴ τις τὴν πρώτην ὥδην ἐν τῷ πρώτῳ Ἀλκαίου καὶ τὴν δευτέραν συνάψειε, συστηματικῆς οὔσης αὐτῶν ἑκατέρας.] Κοινὰ δέ ἐστι συστηματικά τὰ δύο εἶδεις ὑποπεπτωκότα, οἷον συμβέβηκεν ἐπὶ τοῦ (Alc. 59) ἔμε δείλαν, ἔμε πάσαν κακοτάτων πεδέχουσιν· ἄπειρος μὲν γὰρ ὧν τις τῆς τοῦ ποιητοῦ προθέσεως ἐξ ὁμοίων φήσειεν ἂν εἶναι τὸ ᾄσμα, ὁ δὲ ἔμπειρος κατὰ σχέσιν, ὡς καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἐπεδείξαμεν. Τῶν δὲ κατὰ σχέσιν τὰ μὲν ἐστὶ μονοστροφικά, τὰ δὲ ἐπωδικά, τὰ δὲ κατὰ περικοπὴν ἀνομοιομερῆ, τὰ δὲ ἀντιθετικά, τὰ δὲ μικτὰ κατὰ σχέσιν, τὰ δὲ κοινὰ κατὰ σχέσιν. Μονοστροφικά μὲν οὖν εἰσὶν ὅποσα ὑπὸ μιᾶς στροφῆς καταμετρεῖται, καθάπερ τὰ Ἀλκαίου καὶ τὰ Σαπφούς καὶ ἔτι τὰ Ἀνακρέοντος. Ἐπωδικὰ δέ ἐστιν, ἐν οἷς συστήμασιν ὁμοίοις ἀνόμοιον τι ἐπιφέρεται. ^[20]

67 δηλονότι ἐπ' ἔλαττον μὲν τοῦ τῶν τριῶν ἀριθμοῦ οὐκ ἂν γένοιτό τι τοιοῦτον, ἐπὶ πλεῖον δὲ οὐδὲν αὐτὸ κωλύει ἐκτείνεσθαι· γίνεται γὰρ ὥσπερ τριάς ἐπωδική, οὕτω καὶ τετράς καὶ πεντάς καὶ ἐπὶ πλεῖον. Τοῦ δὲ ἐπωδικοῦ γένους τὰ μὲν ἐστὶν ὁμωνύμως αὐτῷ καλούμενα ἐπωδικά, τὰ δὲ προωδικά, τὰ δὲ μεσωδικά, τὰ δὲ περιωδικά, τὰ δὲ παλινωδικά. Ἐπωδικὰ μὲν οὖν ἐστὶν, ἐν οἷς ὁμοίοις ἀνόμοιον τι ἐπιφέρεται, ὡς τὰ γε πλεῖστα Πινδάρου καὶ Σιμωνίδου πεποιήται. Προωδικὰ δέ ἐστιν, ἐν οἷς τὸ ἀνόμοιον προτέτακται τῶν ὁμοίων. Μεσωδικὰ δὲ ἐν οἷς περιέχει μὲν τὰ ὅμοια, μέσον δὲ τὸ ἀνόμοιον τέτακται. Παλινωδικὰ δὲ ἐν οἷς τὰ μὲν περιέχοντα ἀλλήλοις ἐστὶν ὅμοια, ἀνόμοια δὲ τοῖς περιεχομένοις· τὰ δὲ περιεχόμενα ἀλλήλοις μὲν ὅμοια ἐστὶν, ἀνόμοια δὲ τοῖς περιέχουσι. Περιωδικὰ δέ, ἐν οἷς τὰ μὲν περιεχόμενα ἀλλήλοις ἐστὶν ὅμοια, τὰ δὲ περιέχοντα οὔτε ἀλλήλοις οὔτε τοῖς περιεχομένοις. Κατὰ περικοπὴν δὲ ἐστὶν ἀνομοιομερῆ, ὅποταν ἐκθέμενος ὁ ποιητὴς ὅποσα δήποτε συστήματα διάφορα ἐπαγάγῃ ἐκ τῶν αὐτῶν συστημάτων συνεστῶσαν περικοπὴν, ὥστε τὰ μὲν ἐν ἑκατέρᾳ ἢ ἐκάστη περικοπῇ συστήματα ἀνόμοια εἶναι ἀλλήλοις, τὰς δὲ περικοπὰς ἀμφοτέρας ἀλλήλαις ὁμοίας ἢ πάσας. ^[5]

68 Ἀντιθετικά δέ ἐστιν, ὅποταν ὁ ποιητὴς γράφῃ ὅποσα δήποτε κῶλα [ὡς] ἀνόμοια καὶ ὡς βούλεται, εἴτα τούτων ἀνταποδῶ τῷ μὲν τελευταίῳ τὸ πρῶτον, τῷ δὲ δευτέρῳ ἀπὸ τέλους τὸ δεύτερον, καὶ οὕτω πάντα κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον. τοῦτο δὲ τὸ εἶδος παρὰ μὲν τοῖς παλαιοῖς σπανιώτατόν ἐστι, παρὰ δὲ Σιμῖα τῷ Ῥοδίῳ ἐστὶν οὕτω πεποιημένα ἐν τῷ ἐπιγραφομένῳ Ὡϊῷ. Μικτὸν δέ ἐστι κατὰ σχέσιν ποίημα, ἐν ᾧ ἐστὶ μέρη τινά, ἅπερ ἔφαμεν εἶναι τοῦ κατὰ σχέσιν εἶδη, οἷον λόγου χάριν τό τε ἐπωδικὸν καὶ τὸ μεσωδικόν. Κοινὸν δέ ἐστι κατὰ σχέσιν τὸ δύο [συστήμασιν] ὑποπεπτωκός, καθάπερ τὸ πρῶτον Ἀνακρέοντος ᾄσμα (1) γουνοῦμαί ς', ἐλαφηβόλε, ξανθὴ παῖ Διός, ἀγρίων δέσποινα Ἄρτεμι θηρῶν καὶ τὰ ἐξῆς. κατὰ μὲν γὰρ τὴν νῦν ἔκδοσιν ὀκτάκωλός ἐστιν ἡ στροφή, καὶ τὸ ᾄσμα ἐστὶ μονοστροφικόν. δύναται δὲ καὶ ἐτέρως διαιρεῖσθαι εἰς τε τριάδα καὶ πεντάδα ἢ στροφή, ὥστε Φερεκράτειον εἶναι τὸ τελευταῖον τοῦ συστήματος τοῦ ἐκ τῶν τριῶν κώλων καὶ τῶν πέντε. ^[25]

69 Δεδειγμένου δὲ ἡμῖν τίνα ἐστὶ τὰ ἀπολελυμένα, φαμέν εἶδη τούτων εἶναι τὰ τε ἄστροφα καὶ τὰ ἀνομοιόστροφα καὶ ἄτμητα. Ἄστροφα μὲν οὖν ἐστὶ τὰ τηλικούτου μεγέθους ὄντα [ἐπ'

ἐλάχιστον], ὥς μὴδὲ στροφῆς ὅλης εἶναι αὐτὰ ὑπονοητικά. Ἀνομοιοστροφὰ δέ ἐστιν, ὅσα πάντως διαιρεῖται ἢ κατὰ πρόσωπον ἀμοιβαῖον ἢ χοροῦ πρὸς ὑποκριτὴν ἀπόκρισιν ἢ κατὰ ἐφύμνιον ἢ κατὰ ἐπωδὸν ἢ κατ' ἄλλο τι ἀναφώνημα. διαιρεῖται δὲ ἥτοι εἰς δύο ἢ εἰς πλείω· ἂν μὲν οὖν εἰς δύο διαιρεθῇ, καλεῖται ἐτερόστροφον, ἂν δὲ εἰς πλείονα, ἀλλοιοστροφον. Ἄτμητα δέ ἐστι τὰ τηλικαῦτα, ὥστε δύνασθαι μὲν τέμνεσθαι, μὴ μέντοι τι τεκμήριον ὑπάρχειν τοῦ τὸν ποιητὴν αὐτὰ τετμηκέναι, μήτε βραχυκαταληξίαν μήτε τι ἕτερον τῶν διοριζόντων τὰ ποιήματα, οἷον ἐφύμνιον ἢ ἀναφώνημα. Τῶν δὲ ἐξ ὁμοίων τὰ μὲν ἐστὶν ἀπεριόριστα, τὰ δὲ κατὰ περιορισμοὺς ἀνίσους. Ἀπεριόριστα μὲν, ὅποσα ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ποδὸς ἢ τῆς αὐτῆς συζυγίας καταμετρούμενα ἢ περιόδου περιγραφὴν οὐδεμίαν ἔχει μεταξύ, ἀλλὰ μέχρι τῆς τελευταίας ὁμοιά ἐστι. ^[25]

70 Κατὰ περιορισμοὺς δὲ ἀνίσους ἐστίν, ὅποσα ἐξ ὁμοίων συνεστῶτα ἔχει κατάληξιν ἢ βραχυκαταληξίαν μεταξύ, οὐ μέντοι ἴσοις μεγέθεσι ταύτην ἐπιζευγνυμένην ἀεί, οἷα μάλιστα φιλεῖ γίνεσθαι ἐν ταῖς παρόδοις τῶν χορῶν· ἐκεῖ γὰρ μετὰ δέκα ἀναπαιστικά, λόγου χάριν, καὶ κατάληξιν ἐπάγουσιν εὐθὺς ὅμοια μὲν καὶ ἀναπαιστικά, οὐ μέντοι τῶν ἴσων συζυγιῶν. Ἔστι δὲ τινα ἐν τοῖς ποιήμασι καὶ τὰ καλούμενα ἐφύμνι α , ἅπερ ταύτης τῆς προσηγορίας τετύχηκεν, ἐπειδὴ καὶ ἐφύμνιον τι εἰώθασιν ἐπάγειν οἱ ποιηταὶ ταῖς στροφαῖς, οἷα ἐστὶ καὶ τὰ τοιαῦτα Ἰήϊε παιάν. καὶ ὦ διθύραμβε. Ὄταν δὲ τὸ ἐφύμνιον μὴ μετὰ στροφὴν ἀλλὰ μετὰ στίχον κέηται περιλαμβανόμενον ἄλλω στίχῳ, μεσύνμιον καλεῖται [τὸ ποίημα], οἷον ἐστὶ τὸ παρὰ Σαπφοῖ (91) ἴψοι δὴ τὸ μέλαθρον ἀείρετε τέκτονες ἄνδρες, Ὑμήναον, γαμβρὸς ἔρχεται ἴσος Ἄρευι. Εἰσὶ δὲ ἐν τοῖς ποιήμασι καὶ οἱ ἀρρενικῶς οὕτω καλούμενοι ἐπωδοί , ὅταν μεγάλῳ στίχῳ περιττόν τι ἐπιφέρεται, οἷον (Arch. ^[20]

71 94) πάτερ Λυκάμβια, ποῖον ἐφράσω τόδε; τίς σὰς παρήειρε φρένας; καὶ ἔτι (Arch. 104) εὖτε πρὸς ἄεθλα δῆμος ἡθοοῖζετο, ἐν δὲ Βατουσιάδης. Ὄταν δὲ ἔμπαλιν ἢ τάξις ᾗ, προωδὸς καλεῖται, ὥς παρὰ Ἀνακρέοντι (19) ἀρθεῖς δηῦτ' ἀπὸ Λευκάδος πέτρης, εἰς πολὺν κύμα κολυμβῶ μεθῶν ἔρωτι. Ὡσπερ δὲ ταῦτα εὐρίσκεται, οὕτω γένοιτο ἂν τινες καὶ μεσωδοί, ὅταν περιέχη μὲν τὰ μεῖζω, μεταξύ δὲ τὸ μεῖον ἢ τεταγμένον. Ἔστι δὲ τινα καὶ τὰ καλούμενα ἐπιφθεγματικὰ , ἃ διαφέρει ταύτη τῶν ἐφυμνίων, ὅτι τὰ μὲν [ἐφύμνια] καὶ πρὸς νοῦν συντελεῖ τι, τὰ δὲ [ἐπιφθεγματικὰ] ἐκ περιττοῦ ὥς πρὸς τὸ λεγόμενον τῇ στροφῇ πρόσκειται· οἷον τὸ Βακχυλίδου (25) ἢ καλὸς Θεόκριτος, οὐ μόνος ἀνθρώπων ὄρας, καὶ πάλιν παρὰ τῷ αὐτῷ Βακχυλίδῃ (26) σὺ δ' ἐν χιτῶνι μούνῳ παρὰ τὴν φίλην γυναῖκα φεύγεις. ^[20]

72 Ὄταν μὲν οὖν βραχεὰ ᾗ τὰ ἐπιφθεγματικά, τοῦτο πρόσεστιν αὐτοῖς ὄνομα· ἂν δὲ καὶ τηλικαῦτα, ὥστε στροφὴν ἐκπληροῦν, καὶ προτετάχθαι μὲν τὴν τοῦ ποιητοῦ στροφὴν, ἐπεξεῦχθαι δὲ τὴν τῶν ἐπιφθεγματικῶν, εἴτα πάλιν τὰ ἴσα κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, ἔσται τὸ τοιοῦτον σύστημα κατὰ περικοπὴν ἀνομοιομερές. Ἔστι δὲ τις ἐν ταῖς κωμωδίαις καὶ ἡ καλουμένη παράβασις , ἣτις ἂν τελεία γράφηται, ἐστὶν αὐτῆς εἶδη ἑπτὰ. Καλεῖται δὲ παράβασις, ἐπειδὴ εἰσελθόντες εἰς τὸ θέατρον καὶ ἀντιπρόσωποι ἀλλήλοις στάντες οἱ χορευταὶ παρέβαινον καὶ εἰς τὸ θέατρον ἀποβλέποντες ἔλεγόν τινα. Τὰ δὲ εἶδη τῆς παραβάσεως ἐστὶ ταῦτα· κομμάτιον, ὃ καὶ παρὰ τοῖς παλαιοῖς ποιηταῖς ὠνομάσθη· φησὶ γὰρ ὁ Εὐπολις (362) εἰώθους τὸ κομμάτιον τοῦτο· δεύτερον δὲ εἰδὸς ἐστὶν ἡ ὁμωνύμως τῷ γένει καλουμένη παράβασις· καὶ τρίτον τὸ μακρὸν προσαγορευόμενον, ὃ καὶ φαμεν εἶναι ἐπιμηκέστερον· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ ἀπνευστὶ λέγεσθαι ἐδόκει εἶναι μακρότερον. ^[5]

73 —Ταῦτα μὲν οὖν ἐστὶν ἀπολελυμένα. ἕτερα δὲ ἐστὶ τὰ κατὰ σχέσιν γεγραμμένα, τό τε μέλος καὶ τὸ ἐπίρρημα, ὅπερ ὥς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐκκαίδεκα ἦν στίχων, καὶ τὸ τῷ μέλει ἀντίστροφον καὶ τὸ καλούμενον ἀντεπίρρημα, ὅπερ ἦν τῶν ἴσων κώλων τῷ ἐπίρρηματι. ^[10]